

POSTANOWIENIE Z DNIA 7 PAŹDZIERNIKA 2003 R.
V KK 39/03

Czynności wykonawcze przestępstwa określonego w art. 310 § 1 k.k., tj. podrobienie i przerobienie środka płatniczego, są skierowane przez sprawcę do materialnych nośników, przy użyciu których wartości pieniężne krążą w obrocie.

Karta płatnicza, jako elektroniczny instrument dostępu do środków pieniężnych na odległość, umożliwiający elektroniczną identyfikację posiadacza niezbędną do dokonania zapłaty, jest „innym środkiem płatniczym” w rozumieniu art. 310 § 1 k.k.

Przewodniczący: sędzia SN H. Gradzik (sprawozdawca).

Sędziowie: SN W. Błuś, SA (del. do SN) K. Cesarz.

Prokurator Prokuratury Krajowej: J. Gemra.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 7 października 2003 r., sprawy Michała S., oskarżonego z art. 310 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k., z powodu kasacji, wniesionej przez obrońcę oskarżonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w P. z dnia 23 kwietnia 2002 r., zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w P. z dnia 27 lipca 2001 r.,

o d d a l i ł kasację (...).

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w P., wyrokiem z dnia 27 lipca 2002 r., uznał Michała S. za winnego tego, że w okresie od stycznia do dnia 2 marca 1999 r. w W. i P., działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, wspólnie i w porozumieniu z Markiem S., Pawłem G. i Pawłem P. przerobił 11 kart płatniczych utraconych przez ich właścicieli, w ten sposób, że przy użyciu stosownego urządzenia zmienił zamieszczony w nich zapis magnetyczny na odpowiadający zapisowi znajdującemu się na innych, czynnych kartach płatniczych – tj. przestępstwa z art. 310 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., i skazał go za to na kary 5 lat pozbawienia wolności i 150 stawek dziennych grzywny, przyjmując wysokość jednej stawki na 50 zł.

Po rozpoznaniu apelacji, wniesionej przez obrońcę oskarżonego, Sąd Apelacyjny w P. wyrokiem z dnia 23 kwietnia 2002 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten tylko sposób, że stosując nadzwyczajne złagodzenie kary na podstawie art. 60 § 2 k.k., obniżył wymierzoną karę pozbawienia wolności do 3 lat i 6 miesięcy.

W kasacji od prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego, obrońca Michała S. zarzucił rażące naruszenie przepisów prawa materialnego, przez:

1. błędne uznanie, iż zachowanie oskarżonego wyczerpuje znamiona czynu zabronionego, określonego w art. 310 § 1 k.k. – w wyniku nieuzasadnionego przyjęcia, iż karty płatnicze mają charakter środka płatniczego;
2. błędne uznanie, iż karta płatnicza jest przedmiotem wykonawczym przestępstwa z art. 310 § 1 k.k. w sytuacji, gdy w rzeczywistości znajduje się ona pod ochroną art. 270 § 1 k.k.;

3. nieuzasadnione przyjęcie, że karta płatnicza jest dokumentem bankowym płatnym w walucie polskiej – w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. – Prawo dewizowe.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie wyroków Sądu Apelacyjnego i Sądu Okręgowego w P. oraz o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przed Sądem pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota wszystkich podniesionych w kasacji zarzutów obraży przepisów prawa materialnego sprowadza się do twierdzenia, że uznanie karty płatniczej za „inny środek płatniczy” w rozumieniu art. 310 § 1 k.k., stanowiło rażące naruszenie tego przepisu przy kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu. Do tej tylko kwestii ogranicza się zakres rozpoznania wniesionej kasacji (art. 536 k.p.k.). Skarżący ma na uwadze, co prawda, że przy użyciu karty płatniczej dokonuje się zapłat za towary i usługi, ale wyraża pogląd, iż ta właściwość karty nie jest wystarczająca do uznania jej za środek płatniczy w znaczeniu, jakie w powołanym przepisie nadaje się temu pojęciu. Autor kasacji utrzymuje, że karta płatnicza jest jedynie narzędziem, swoistym kluczem dostępu umożliwiającym dokonywanie dyspozycji środkami finansowymi zgromadzonymi na rachunku bankowym posiadacza, lecz „sama w sobie” nie ma charakteru środka płatniczego.

Z całości wyводу kasacji nietrudno dociec, jaką właściwość środka płatniczego uważa skarżący za niezbędną, by można było go zaliczyć do kategorii „innych środków płatniczych”, tj. przedmiotów czynności wykonawczych przestępstwa stypizowanego w art. 310 § 1 k.k. Skoro bowiem sformułowanie „inny środek płatniczy” następuje bezpośrednio po wyrazach „polski albo obcy pieniądź”, to należy wnosić, że tenże „inny środek” powinien odpowiadać podstawowym cechom pieniądza, a więc być nie tylko „narzędziem” do płacenia, lecz także zawierać inkorporowaną wartość pieniężną. Tej ostatniej właściwości karta płatnicza nie ma, a w akcie za-

płaty spełnia tylko instrumentalną, pośredniczącą rolę. Podążając dalszym jeszcze tokiem rozumowania autora kasacji należałoby przyjąć, że przerobienie znaku pieniężnego na banknocie jest sfalszowaniem pieniądza dlatego, że pociąga za sobą zmianę (upozorowaną) wartości pieniężnej w nim ucieleśnionej, a tym samym mogącą być wprowadzoną w obieg. Przerobienie natomiast karty płatniczej, polegające na zmianie zapisów na pasku magnetycznym, identyfikujących wydawcę karty i upoważnionego posiadacza (art. 4 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, Dz. U. z 2000 r., Nr 72, poz. 665) nie wpływa na stan wartości pieniężnych pozostających w obiegu. Dlatego właśnie przerobienie karty miałoby, zdaniem obrońcy oskarżonego, stanowić wyłącznie fałsz materialny dokumentu (art. 270 § 1 k.k.), a nie przerobienie innego środka płatniczego, a w konsekwencji popełnienie czynu wyczerpującego znamiona przestępstwa określonego w art. 310 § 1 k.k.

Tak prezentowana argumentacja obrońcy oskarżonego nie mogła być uznana przez Sąd Najwyższy za trafną. Opiera się ona bowiem na nadmiernie zawężonym rozumieniu pojęcia środków płatniczych, jako przedmiotów czynności wykonawczych przestępstwa z art. 310 § 1 k.k., nie do końca uwzględniającym zakres ochrony ustawowej. W doktrynie przyjmuje się, że ochroną tego przepisu jest objęty niezakłócony i bezpieczny obrót pieniędzmi, papierami wartościowymi i innymi, wymienionymi w nim dokumentami (red. A. Zolla: Kodeks karny. Komentarz. Część ogólna, Kraków, 1999, s. 504), czy też, w innym użyciu – zaufanie do środków płatniczych niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania całego systemu gospodarczego (O. Górniok w: Kodeks karny. Komentarz, Gdańsk 2002/2003, s. 1252). Zatem przepis chroni, między innymi, środki płatnicze w ich szeroko pojętej funkcji obiegowej spełnianej w obrocie gospodarczym. Ochrona nie ogranicza się wyłącznie do zachowania stanu wartości pieniężnych będących w obiegu, lecz ma na względzie także prawidłowość, pewność i bez-

pieczeństwo obrotu tymi wartościami. Prawnie chronione dobro ma szerszy zakres, niż wynikałoby to z założenia uczynionego w kasacji. Jest przy tym oczywiste, że czynności wykonawcze przestępstwa określonego w art. 310 § 1 k.k., tj. podrobienie i przerobienie środka płatniczego są skierowane przez sprawcę do materialnych nośników, przy użyciu których wartości pieniężne krążą w obrocie, natomiast skutkiem działania jest z reguły zmiana wyrażonej znakiem wartości pieniężnej, potwierdzającej prawo podmiotowe do dokonywania zapłat. W odniesieniu do pieniądza gotówkowego materialnym nośnikiem wartości pieniężnej są banknoty i monety. Oznaczają one cyfrowo wartość pieniężną, a przekazywane w obrocie, przenoszą tę wartość na rzecz jego uczestników.

Obok pieniądza gotówkowego funkcjonuje w obrocie także pieniądz elektroniczny, jako wartość stanowiąca elektroniczny odpowiednik znaków pieniężnych, przechowywana na elektronicznych nośnikach informacji (art. 4 pkt 5 ustawy – Prawo bankowe). Elektroniczny znak pieniężny stanowi zarazem nośnik sumy pieniężnej (W. Srokosz: Istota prawna pieniądza elektronicznego – Prawo bankowe 2002 z.12 s. 67). Pieniądz elektroniczny jest przedmiotem rozliczeń bezgotówkowych, które przeprowadza się również przy użyciu elektronicznych nośników informacji, w tym kartą płatniczą (art. 63 ust. 1 i 3 ustawy – Prawo bankowe).

Istotnie, przerobienie karty płatniczej, samo przez się nie prowadzi do zmiany stanu wartości pieniężnej zapisanej na nośniku elektronicznym. Polega bowiem, jak w okolicznościach niniejszej sprawy, na usunięciu danych wpisanych na ścieżce magnetycznej karty i naniesieniu na niej, przy użyciu specjalnego narzędzia, danych identyfikujących posiadacza innej karty, pozostającej aktualnie w użyciu. Taki był właśnie mechanizm działania oskarżonego Michała S. i współdziałających z nim osób. Przez przerobienie kart oskarżony uzyskiwał realną możliwość zadysponowania pieniądzem elektronicznym przechowywanym na rachunkach posiadaczy autentycznych

kart. Jako władający przerobionymi kartami mógł on dokonywać zapłaty wartością pieniężną należącą prawnie do innych osób. Działanie oskarżonego, skierowane do kart, jako instrumentów zapłaty, godziło w efekcie w prawo do wartości pieniężnej, przysługującej posiadaczom kart autentycznych na podstawie umów z bankami, które wydały te karty. Naruszało więc dobro objęte ochroną przewidzianą w art. 310 § 1 k.k., tj. bezpieczeństwo obrotu pieniądzem elektronicznym.

Uprawniona jest zatem konkluzja, że karta płatnicza, jako elektroniczny instrument dostępu do środków pieniężnych na odległość, umożliwiający elektroniczną identyfikację posiadacza niezbędną do dokonania zapłaty, jest „innym środkiem płatniczym” w rozumieniu art. 310 § 1 k.k. Pogląd zbieżny z tą konstatacją wyrażono w piśmiennictwie (J. Skorupka: Karta płatnicza jako przedmiot czynności wykonawczych przestępstwa z art. 310 § 1 k.k. – Prok. i Pr. 2001, nr 7-8, s. 63.

Już tylko na marginesie trzeba zauważyć, że całkowicie bezzasadny jest zarzut naruszenia przepisu art. 2 ust. 1 pkt 9, obowiązującej w czasie orzekania, ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. Prawo dewizowe (Dz. U. Nr 160, poz. 1063 ze zm.), zawierającego określenie krajowych środków płatniczych. Unormowania zamieszczone w prawie dewizowym mają autonomiczny charakter, a ich przedmiotem i celem jest regulacja obrotu dewizowego. Z faktu, że ustawa ta uznaje za krajowe środki płatnicze będące w kraju prawnym środkiem płatniczym (waluta polska), a nie wymienia elektronicznych instrumentów, nie można wnioskować, iż ogranicza ona zakres ochrony prawnokarnej przewidzianej w art. 310 § 1 k.k. Kryminalizacja fałszerstwa środków płatniczych, obejmująca szeroko pojęty przedmiot ochrony, ma charakter kompleksowy. Nie pomija pieniądza elektronicznego, który w swojej funkcji płatniczej jest tożsamy z pieniądzem gotówkowym, lecz dla jej realizacji wymaga użycia papierowych bądź elektronicz-

nych nośników informacji, w tym także kart płatniczych (art. 63 ust. 1 i 3 ustawy – Prawo bankowe).

Wobec bezzasadności zarzutów podniesionych w kasacji i braku podstaw wskazanych w art. 536 k.p.k., obligujących do rozpoznania kasacji w szerszym zakresie – Sąd Najwyższy orzekł o jej oddaleniu.